

Saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritēriji

Publisko iepirkumu likuma (turpmāk – PIL) 51. pants¹ regulē piedāvājumu izvērtēšanas kritēriju noteikšanu iepirkuma nolikumā. Regulējums pārņemts, ievērojot Direktīvā 2014/24/ES² noteiktās prasības. Direktīvas 2014/24/ES 90. apsvērumā uzsvērts, ka, “lai sekmētu orientēšanos uz augstāku kvalitāti publiskajā iepirkumā, dalībvalstīm vajadzētu atļaut aizliegt vai ierobežot tikai cenas vai tikai izmaksu kritērija izmantošanu, lai izvērtētu saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu, ja tās uzskata, ka tas ir vietā.” Līdz ar to ir veikti grozījumi PIL 51. pantā, kuru mērķis ir veicināt kvalitātes kritēriju un aprites cikla izmaksu (PIL 52. pants) vērtēšanu publiskajos iepirkumos. Ar grozījumiem PIL, kas stājas spēkā 2023. gada 1. janvārī, tiek noteiktas tās jomas, kurās pasūtītājiem papildus cenai jāvērtē arī ar līguma izpildes kvalitāti vai energoefektivitāti saistītus piedāvājuma izvērtēšanas kritērijus. Šo grozījumu mērķis ir veicināt specifiskas un detalizētas tehniskās prasības iestrādāt piedāvājumu vērtēšanas kritērijos, tādējādi palielinot piegādātāju konkurenci, kas rezultēsies piedāvājuma ar labāko cenas un kvalitātes proporciju izvēlē, un līdz ar to efektīvākā pasūtītāja resursu izlietojumā.

Šajā skaidrojumā Iepirkumu uzraudzības birojs vērsīs uzmanību aspektiem, kas saistīti ar grozījumiem PIL 51. pantā, kas stāties spēkā **2023. gada 1. janvārī**, kā arī sniegs informāciju par fīmeklī pieejamajiem resursiem saistībā ar saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritēriju noteikšanu.

Vienlaikus svarīgi ievērot, ka saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanas kritēriji ir ar līguma priekšmetu saistīti saimnieciskie un kvalitātes kritēriji, kas pasūtītājam ļauj atlasīt to piedāvājumu, kas piedāvā labāko cenas un kvalitātes attiecību. Tāpat svarīgi atcerēties, ka saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritēriju ietvaros nedrīkst vērtēt paša pretendenta pieredzi. Būtu jāņem vērā, ka, jo augstāka kritērija vērtība, jo skaidrāk definētam tam jābūt.³ PIL nenosaka kritēriju īpatsvaru.

¹ Skaidrojumā lietotas atsauces uz skaidrots PIL, taču jāņem vērā, ka skaidrojums pēc analogijas attiecas arī uz Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likuma 57. pantu.

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK Dokumentu attiecas uz EEZ;

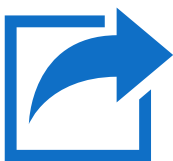
³ Sk. Senāta 2015.gada 2.aprīļa sprieduma lietā Nr. SKA-52/2015 (A420602012) 9.punktu.

[I] Lai kritēriju noteikšana būtu skaidrāka un vieglāka, redakcionāli precizēts PIL 51. panta pirmajā un otrajā daļā ietvertais saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanas veidu definējums.

Kopumā regulējums PIL 51. panta otrajā daļā pēc būtības paliek nemainīgs, bet tiek paskaidrots, ka saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu var noteikt pēc:

- 1) *cenās. Šādā gadījumā vērtē preču, pakalpojumu vai būvdarbu iegādes cenu;*
- 2) *izmaksām. Šādā gadījumā izmanto efektivitātes pieeju, piemēram, vērtējot aprites cikla izmaksas;*
- 3) *1. punktā minētās cenas vai 2. punktā minētajām izmaksām un ar iepirkuma līguma priekšmetu saistītiem kvalitātes kritērijiem. Ja cena vai izmaksas saskaņā ar tiesību aktiem ir fiksētas, pasūtītājs vērtē tikai kvalitātes kritērijus. Nosakot ar iepirkuma līguma priekšmetu saistītus kvalitātes kritērijus, ņem vērā, piemēram:*
 - a. *kvalitāti, tai skaitā tehniskās priekšrocības, estētiskās un funkcionālās īpašības, pieejamību, atbilstību universālajam dizainam, sociālās un vides aizsardzības prasības, inovatīvos raksturlielumus un pārdošanas nosacījumus,*
 - b. *iepirkuma līguma izpildes vadības struktūru un iesaistītā personāla kvalifikāciju un pieredzi, ja iepirkuma līguma izpildes kvalitāti var būtiski ietekmēt iesaistītā personāla kvalifikācija un pieredze,*
 - c. *pēcpārdošanas pakalpojumus un tehnisko palīdzību, piegādes noteikumus (piemēram, piegādes datumu, piegādes procesu un piegādes periodu vai piegādes pabeigšanas periodu).*

Jāņem vērā, ka PIL 51. panta otrās daļas 3. punktā papildus tiek paredzēts, ka gadījumā, ja saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanā tiek izmantota cena vai izmaksas un ar iepirkuma līguma priekšmetu saistīti kvalitātes kritēriji **un ja šī cena vai izmaksas saskaņā ar tiesību aktiem ir fiksētas**, tad pasūtītājs vērtē tikai kvalitātes kritērijus.

Šis jaunais princips nav pasūtītāja privilēģija kā tāda, bet šiem gadījumiem ir jābūt noteiktiem konkrētās nozares regulējošajos normatīvajos aktos. Minētais regulējums piemērojams situācijās, ja pasūtītājs konstatē, ka kādā normatīvajā aktā ir noteikta konkrēta samaksa par kādu precī vai pakalpojumu, piemēram, tie varētu būt medikamentu iepirkumi, attiecībā uz kuriem konkrētās jomas tiesību aktā ir noteikta konkrēta samaksa par šo precī vai pakalpojumu.

[II] Būfiskākās izmaiņas PIL 51. pantā saistītas ar to, ka pants papildināts ar 3.¹ daļu. Proti, tiek noteiktas četras iepirkuma līguma priekšmetu grupas, par kurām, slēdzot līgumu, pasūtītājs piedāvājumu salīdzināšanai un izvērtēšanai nav tiesīgs izmantot tikai cenu. Jāuzsver, ka šis regulējums **nenosaka izsmeļošu vērtējamo kritēriju uzskaitījumu**, bet dod tiesības pasūtītājiem noteikt arī citus kritērijus, lai iegūtu savām vajadzībām atbilstošas preces, pakalpojumus un būvdarbus, kas nodrošina saimniecisko izdevīgumu ilgtermiņā.

PIL 51. panta ceturtajā daļā noteiktais izņēmums, kad iespējams izmantot tikai cenas kritēriju, nav attiecināms uz jaunajā PIL 51. panta 3.¹ daļā paredzēto preču un pakalpojumu grupu iepirkumiem, tostarp izņēmums nav attiecināms arī uz PIL 9. panta iepirkumu. (precizēts 16.05.2023.)

PIL 51. panta 3.¹ daļā noteiktās iepirkuma priekšmeta grupas, par kurām, slēdzot līgumu, pasūtītājs piedāvājumu salīdzināšanai un izvērtēšanai (tostarp PIL 9. panta kārtībā rīkotā iepirkumā) nav tiesīgs izmantot tikai cenu:

Projektēšanu vai apvienoto projektēšanu un būvdarbiem. Šādā gadījumā papildus cenai pasūtītājs izvērtē vismaz tos kritērijus, kas saistīti ar vadošā personāla kvalifikāciju un pieredzi, ja vien šādas prasības nav izvirzītas kā kvalifikācijas prasības, vai BIM izmantošanu, vai piedāvāto risinājumu energoefektivitāti. Pasūtītājam jāņem vērā, ka šis regulējums neuzliek par pienākumu iepirkuma nolikumā noteikt visas minētās prasības, bet tam jāizvēlas konkrētā iepirkuma līguma izpildē nepieciešamo:

- a) *vadošā personāla kvalifikāciju un pieredzi vai*
- b) *BIM izmantošanu, vai*
- c) *piedāvāto risinājumu energoefektivitāti.*

Nosakot kritērijus attiecībā uz vadošā personāla kvalifikāciju un pieredzi, pasūtītājam jāatceras, ka saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritērijus var noteikt tikai tādus kritērijus, kas netiek vērtēti kvalifikācijas prasību ietvaros. Attiecīgi saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritērijos pasūtītājs nevar vērtēt, piemēram, tieši to pašu vadošā personāla kvalifikāciju, kas tiek vērtēta kvalifikācijas prasību ietvaros. Taču pasūtītājs saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritērijos var vērtēt citu, kvalifikācijas prasību ietvaros nevērtētu, vadošā personāla kvalifikācijas vai pieredzes aspektu⁴

Atgādinām, ka, ja iepirkuma ietvaros tiek vērtēta vadošā personāla kvalifikācija un pieredze, līguma izpildes laikā pasūtītājam rūpīgi jāseko līdzi, lai šie iepirkuma norisē vērtētie speciālisti arī praktiski tiek iesaistīti konkrētā līguma izpildē.

BIM kritērija vērtēšana tiek paredzēta, ievērojot Ekonomikas ministrijas izstrādāto Ceļa karti par BIM ieviešanu Latvijā⁵. Vēršam uzmanību, ka BIM vērtēšana saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritēriju ietvaros pieļaujama tikai tad, ja to paredzēts izmantot konkrētā līguma izpildē.

Atgādinām, ka pretendenta pieredzi saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritēriju ietvaros vērtēt nedrīkst.

⁴ Skaidrojums "[Biežāk konstatētās neatbilstības iepirkuma procedūru dokumentācijā un norisē](#)" 25. punktu

⁵ [Būvniecības informācijas modelēšana – BIM](#)

Elektroenerģiju patērējošām precēm vai produktiem (publiskā piegādes līgumā). Šādā gadījumā papildus cenai pasūtītājs izvērtē vismaz tos kritērijus, kas saistīti ar preču vai produktu elektroenerģijas patēriņu to paredzamajā lietošanas laikā.

Ar elektroenerģiju patērējošām precēm saprot tādas preces vai produktus, attiecībā uz kuriem ir iespējams noteikt elektroenerģijas patēriņu to lietošanas laikā, proti, galalietotājam paredzētās elektroenerģiju patērējošās preces vai produkti, un nevis, piemēram, elektroenerģijas radīšanai, pārvadīšanai un sadalei paredzētās preces vai produkti (vadi, kabeļi, komutācijas aparāti u.c.), kur elektroenerģijas patēriņš lielākoties atbilst elektroenerģijas zudumiem.

Par elektroenerģiju patērējošām precēm vai produktiem uzskatāmas gan tādas preces vai produkti, kas tieši pieslēdzami elektrotīklam, gan arī tādas, kas darbināmas ar atkārtoti uzlādējamu iebūvētu akumulatoru vai ar nomaināmām vai atkārtoti uzlādējamām baterijām.

Vērtējot elektroenerģijas patēriņu, var salīdzināt, piemēram, ražotāja norādīto informāciju par ierīces elektroenerģijas patēriņu vai jebkuru citu ierīces objektīvi salīdzināmu lielumu, kas ļauj novērtēt ierīces atbilstoši regulējumam. Tāpat salīdzināšanai iespējams izmantot Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas tīmekļvietnē pieejamos resursus, kas izstrādāti, lai atvieglotu zaļā publiskā iepirkuma piemērošanu praksē⁶, vai arī kritēriju izvirzīšanai pēc analogijas izmantot Ministru kabineta 2017. gada 20. jūnija noteikumus Nr.353 “Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un to piemērošanas kārtība”, kuros citstarp noteiktas prasības un kritēriji arī elektroenerģiju patērējošām precēm. (papildināts 16.05.2023.)

Būtiski atcerēties, ka PIL 19. panta otrā daļa ietver pienākumu pasūtītājiem piemērot Ministru kabineta 2017. gada 20. jūnija noteikumus Nr.353 “Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un to piemērošanas kārtība” (turpmāk – MK noteikumus Nr.353), **kur citstarp noteiktas prasības arī elektroenerģiju patērējošām precēm, piemēram, datortehnikas, drukas iekārtām un iekštelpu un ielu apgaismojumam.** Tā kā PIL 51. panta 3.¹ daļa izvirza prasību jebkuru elektroenerģiju patērējošo preču iepirkumos (publiska piegādes līguma ietvaros) papildus cenai izvērtēt vismaz kritērijus, kas saistīti ar elektroenerģijas patēriņu šo preču lietošanas laikā, tad uzskatāms, ka konkrēto Noteikumos Nr. 353 noteikto preču kategoriju iepirkumos PIL 51. panta 3.¹ daļas prasības ir izpildītas, ievērojot MK noteikumus Nr. 353 attiecībā uz obligāto kvalitātes kritēriju vērtēšanu.

Autotransporta līdzekļiem. Šādā gadījumā papildus cenai pasūtītājs ņem vērā vismaz šā PIL 54. panta nosacījumus, izņemot gadījumu, kad pasūtītājs iepērk autotransporta līdzekli PIL 54. panta ceturtajā daļā noteikto mērķu sasniegšanai.

Kaut arī autotransporta līdzekļu iepirkumos jau šobrīd ir jāievēro PIL 54. pantā noteiktās prasības, tomēr izmaiņas tiek paredzētas, lai noteiktu, ka šīs spēkā esošās prasības autotransporta līdzekļu iepirkumos ir īstenojamas caur saimnieciskā izdevīguma kritēriju vērtēšanu.

PIL 54. panta pirmā daļa paredz, ka pasūtītājs, rīkojot M un N kategorijas autotransporta līdzekļu iepirkumus, ņem vērā to ekspluatācijas ietekmi uz enerģētiku un vidi un šajā nolūkā izvērtē vismaz enerģijas patēriņu un oglekļa dioksīda, slāpekļa oksīdu, metānu nesaturošo oglekļa dioksīdu un cieto daļiņu emisiju apjomu. Savukārt atbilstoši PIL 54. panta ceturtajai daļai pasūtītājs, rīkojot autotransporta līdzekļu iepirkumu, nodrošina, ka:

- 1) *katrā iepirkumā, kurā paredzēts iepirkt M_1 , M_2 vai N_1 kategorijas autotransporta līdzekļus, tiek iepirkti vismaz šajā likumā noteiktie procenti tūru autotransporta līdzekļu;*

⁶ “Zaļais publiskais iepirkums”

- 2) *katrā iepirkumā, kurā paredzēts iepirkt N_2 vai N_3 kategorijas autotransporta līdzekļus, tiek iepirkti vismaz šajā likumā noteiktie procenti tīru autotransporta līdzekļu;*
- 3) *katrā iepirkumā, kurā paredzēts iepirkt I klases vai A klases M_3 kategorijas autotransporta līdzekļus, tiek iepirkti vismaz šajā likumā noteiktie procenti tīru autotransporta līdzekļu un vismaz puse no iepirktajiem tīrajiem I klases un A klases M_3 kategorijas autotransporta līdzekļiem ir tādi I klases un A klases M_3 kategorijas autotransporta līdzekļi, kas atbilst lielas noslodzes bezemisiju autotransporta līdzekļa definīcijai.*

IUB tīmekļvietnē pieejami metodiskie materiāli par PIL 54. panta piemērošanu un “tīrā autotransporta” iepirkumu veikšanu, t.sk. ieteikumi prasību un kritēriju noteikšanai.⁷

⁷Skaidrojums [“Tīrā” autotransporta iepirkumi](#)

Lai veiksmīgi izstrādātu saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma vērtēšanas kritērijus, pasūtītājiem jāpārzina konkrētās nozares specifika. Iepirkumu uzraudzības birojs ir apkopojis tīmeklī pieejamos resursus gan par saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritēriju noteikšanas principiem konkrētās nozarēs, gan arī šo kritēriju noteikšanu caur stratēģiskā publiskā iepirkuma realizēšanu. Aicinām iepazīties ar dažādiem metodiskajiem materiāliem jau konkrētās nozarēs.

Latviešu valodā:

- *Iepirkumu uzraudzības biroja izstrādātā Iepirkuma ceļveža sadaļa 3.3.5. Saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritēriji*⁸;
- *Iepirkumu uzraudzības biroja tīmekļvietnē pieejami Nozaru iestāžu un organizāciju ieteikumi, kur iespējams iepazīties ar dažādu nozaru asociāciju (piemēram, apsardzes, teritoriju apsaimniekošanas, u.c.) un nozaru ministriju (piemēram, Ekonomikas ministrijas, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, u.c.) izstrādātos ieteikumus iepirkumu veikšanai*⁹;
- *Iepirkumu uzraudzības biroja skaidrojuma “Biežāk konstatētās neatbilstības iepirkuma procedūru dokumentācijā un norisē” V. sadaļa Neatbilstības piedāvājumu izvērtēšanas kritērijos*¹⁰;
- *Iepirkumu uzraudzības biroja tīmekļvietnē pieejams metodiskais materiāls: “Ārvalstu prakses apkopojums – Saimnieciskā izdevīguma kritērijs”*¹¹;
- *Eiropas Komisijas norādījumi praktizējošiem speciālistiem (2018. gads), 70. lapa*¹²;
- *Iepirkumu uzraudzības biroja konferences “Saimnieciskais izdevīgums – pieredzes stāsti” videoieraksts*¹³;
- *Iepirkumu uzraudzības biroja diskusijas “Ideju sēja”*¹⁴ un *“Ideju plauja”*¹⁵, kurās tika pārrunātas sociāli atbildīga un inovāciju iepirkuma iedzīvināšana praksē;
- *Iepirkumu uzraudzības biroja tīmekļvietnē apkopotajā informācijā par stratēģisko publisko iepirkumu – sociāli atbildīgu, inovāciju un zaļo iepirkumu iespējams atrast un iepazīties ar saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanas kritērijiem konkrētā iepirkuma veida ietvaros*¹⁶;
- *Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas tīmekļvietnē pieejamas Zaļā publiskā iepirkuma piemērošanas vadlīnijas attiecībā uz tiem iepirkuma priekšmetiem, kas iekļautai MK noteikumos Nr. 353*¹⁷;
- *Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas tīmekļvietnē pieejama informācija par zaļā publiskā iepirkuma veikšanu, t.sk. prakses piemēri, biežāk uzdotie jautājumi, aprites cikla kalkulatori, u.c.*¹⁸;
- *Iepirkumu uzraudzības biroja tīmekļvietnē pieejamā informācija par energoefektivitāte publiskajos iepirkumos*¹⁹;
- *Iepirkumu uzraudzības biroja tīmekļvietnē pieejama informācija par Autotransporta līdzekļu iepirkumiem*²⁰.

⁸ <https://www.iub.gov.lv/lv/335-saimnieciski-visizdevigaka-piedavajuma-kriteriji>

⁹ <https://www.iub.gov.lv/lv/nozaru-iestazu-un-organizaciju-ieteikumi>

¹⁰ <https://www.iub.gov.lv/lv/skaidrojums-biezak-konstatetas-neatbilstibas-iepirkuma-proceduru-dokumentacija-un-norise>

¹¹ https://www.iub.gov.lv/lv/prakses-piemeri#arvalstu_prakses_apkopojums

¹² https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/public_procurement/2018/guidance_public_procurement_2018_lv.pdf

¹³ <https://www.iub.gov.lv/lv/jaunums/konferences-saimnieciskais-izdevigums-pieredzes-stasti-atskats>

¹⁴ <https://www.iub.gov.lv/lv/jaunums/diskusija-ideju-seja-par-sociali-atbildiga-iepirkuma-un-inovativa-iepirkuma-iedzivinasanu>

¹⁵ <https://youtu.be/STb4uVSLfsQ>

¹⁶ <https://www.iub.gov.lv/lv/strategiskais-iepirkums>

¹⁷ <https://www.varam.gov.lv/lv/zala-publiska-iepirkuma-piemerosanas-vadlinijas> ;

¹⁸ <https://www.varam.gov.lv/lv/zalais-publiskais-iepirkums>

¹⁹ <https://www.iub.gov.lv/lv/jaunums/energoefektivitate-publiskajos-iepirkumos>

²⁰ <https://www.iub.gov.lv/lv/autotransporta-lidzeklu-iepirkumi>

Angļu valodā:

- *Eiropas Komisijas skaidrojums par prasībām zaļā publiskā iepirkumā*²¹;
- *Eiropas Komisijas skaidrojums un aprites cikla kalkulāciju rīki*²²;
- *Par standartu iekļaušanu publiskajos iepirkumos*²³;
- *the European Federation of Engineering Consultancy Associations (EFCA) ieteikumi saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma kritēriju noteikšanai*²⁴;
- *OECD izstrādātais materiāls “Strengthening value for money in the public procurement system of the Slovak Republic”*²⁵;
- *Centro Region (Portugal) – Promotion of a circular economy*²⁶.

²¹ https://ec.europa.eu/environment/gpp/eu_gpp_criteria_en.htm

²² <https://ec.europa.eu/environment/gpp/lcc.htm>

²³ https://www.standard.no/Global/PDF/Standard%20Norge/2019%20190102-Guide_standards_Public_Procurement.pdf;

²⁴ <https://www.efcanet.org/news/efca-publishes-meat-guidelines>

²⁵ <https://www.oecd.org/gov/public-procurement/Strengthening-value-for-money-procurement-system-Slovak-Republic.pdf>

²⁶ <https://www.oecd.org/gov/public-procurement/country-projects/public-procurement-and-cohesion-policy-objectives>